

به نام خدا

سند ملی امنیت اجتماعی ایران

ریشه ها و زمینه ها: امنیت در لغت به معنای ایمن شدن، در امان بودن و بی‌بیمی^۱ تعریف شده است. امنیت در عمل برغم کاربردی وسیع آن کماکان از نظر ماهیتی جدال‌برانگیز است. از جمله علل و عواملی که باعث پیچیدگی و ابهام مفهوم امنیت است، می‌توان به ابهام مفاهیم شکل‌دهنده و وابسته به امنیت نظیر: قدرت، تهدیدها، منابع، اهداف و ... اشاره کرد. رویکرد غالب در تعریف امنیت در رابطه مستقیم با تشخیص و ارزیابی از تهدیدهای بیرونی و با تمرکز بر بعد نظامی قرار داشته است. یکی از تعاریف موجود در باره امنیت، تعریف کلاسیک امنیت است. دیدگاه‌های کلاسیک امنیت، تقریباً به بعد نظامی امنیت تأکید دارند و در شکل‌گیری این تعاریف همواره فرض بر وجود تنازع و بقا و برخورد بوده است. بسیاری از کشورهای در حوزه امنیت ملی به‌رغم این که در فضای زمانی قرون جدید قرار دادند به شدت «سلبی‌نگر» بوده و اقبال ویژه آنها به سیاست‌های سخت‌افزارانه برای ارتقاء جایگاه امنیتی‌شان، گواه این معناست. طرح امنیت نرم در بعد اهداف، به منظور کاهش استفاده ابزار نظامی و کاهش ابزار اقتصادی و کاهش خشونت برای تنبیه از جمله تحولات مفهومی این حوزه است. در بعد ابزار، امنیت نرم ناظر به ابزارهایی است که غیر خشونت‌آمیز، غیر نظامی، مبتنی بر گفت‌وگو، اجتماعی و مشروعیت‌بخش است. تامین امنیت نرم، لزوماً در حوزه دولتی عمل نمی‌شود و منفعت صرفاً به معنای سیاسی یا واقع‌گرایانه آن مدنظر نیست. نهایتاً این که امنیت نرم هم از نظر هدف، هم ابزار و هم نتایج، بسیار پیچیده‌تر، وسیع‌تر و طولانی‌تر از امنیت سخت است (زندى، ۱۳۸۸: ۸۷). با عنایت به همین ویژگی است که طراحی هر نوع سیستم امن، نه تنها مستلزم شناخت بالقوه و بالفعل تهدیدهای داخلی و خارجی است بلکه نیازمند سنجش درجه، ابعاد، گستره، ضعف‌ها و قوت‌ها، محدودیت‌ها و مقدورات خودی نیز می‌باشد.^۲

^۱ - معین، محمد - فرهنگ لغت معین - تهران، انتشارات امیرکبیر - سال ۱۳۶۰.

^۲ - وزارت کشور - مقالات ارائه شده در همایش توسعه و امنیت عمومی - جلد دوم - سال ۱۳۷۵. رجوع شود به: تاجیک، محمدرضا - مقاله «مدخلی بر مفاهیم و رویکردهای امنیت ملی».

مسئله:

بروز رقابت های اقتصادی و سیاسی و تنش های جدی در سطح محلی و منطقه ای، گسترش خشونت قومی درون کشورها، تبعات ناامن کننده در کشور های همسایه، نفوذ پذیرتر شدن مرزهای بین المللی، به چالش کشیدن هویت ملت ها و افت شدید ظرفیت دولت ها برای حکومت کردن بر ملت ها، ناکامی و تنش اجتماعی ناشی از محرومیت ها و تبعیض های اقتصادی، افزایش فرار سرمایه در بازارهای سرمایه و بروز گستره چالشها در روند همگرایی نظام اقتصادی جهان برغم وابستگی های متقابل روز افزون، از جمله پدیده های روبه رشد و ناامن کننده در جهان مدرن هستند. پدیده های نوظهور فوق الذکر بر ضرورت تحول در فهم و درک امنیت دلالت دارد. درست به همین شکل استراتژی کشورها نیز باید در راستای شکل گیری دنیای جدید و فرونشاندن نیروهای بی ثبات کننده جهانی تدوین و تنظیم شود. طرح امنیت اجتماعی به معنای تامین اطمینان خاطر جامعه و حفاظت از امنیت جامعه، تشخیص تهدیدات علیه جامعه، شناسایی علل ناامنی و واکنش به تهدیدات به مثابه حلقه مفقوده این وضعیت قابل فهم است.

ارکان و سازمان های متعددی مسئول امنیت کشور هستند اما چارچوب مفهومی و ارزش های فرهنگی نظام امنیت اجتماعی ایران، متناسب با تحولات گسترده نظری و مفهومی که در حوزه امنیت اجتماعی در جهان و ایران صورت گرفته است، پویایی و توسعه لازم را نیافته است. تدوین سند ملی امنیت اجتماعی ایران، این مسئله را مرتفع خواهد کرد. مسائل مورد پژوهش در این سند عبارتند از؛ بروز و تشدید ناامنی های اجتماعی، غلبه رویکرد سخت در مواجهه با ناامنی های اجتماعی، ضعف رویکرد ایجابی در امنیت بخشی اجتماعی، ضرورت بکارگیری فعالانه دانش.

سیاست ها:

سند راهبردی امنیت اجتماعی می بایست ضمن ترسیم و تشریح نگرانی های عمده امنیتی جامعه، برنامه هایی را برای مقابله با آنها تدوین می کند:

اتخاذ رویکرد فرافعال در مدیریت ناامنی های اجتماعی،

انسجام مدیریت در حوزه امنیت بخشی و مقابله با ناامنی های اجتماعی،

جامعه امن در ابعاد اجتماعی/سیاسی، فراهم سازی سازکارهای ارتقاء اعتماد جامعه به نهادهای عمومی،

حراست از حقوق انسان ها، برخورداری از نهاد مستحکم خانواده،

برجستگی هویت ایرانی – اسلامی، تامین امنیت اجتماعی،

فقرزدایی در ابعاد اقتصادی / اجتماعی، تضمین و ارتقاء امنیت قضایی،

از بین بردن فساد در ابعاد اقتصادی / سیاسی / اجتماعی و دارای رویکرد ایجابی،

تبعیض زدایی در ابعاد اجتماعی / سیاسی / اقتصادی، رسیدن به اشتغال کامل،

برخورداری از توزیع مناسب درآمد،

برخورداری از رفاه، برخوردار از تأمین اجتماعی،

مؤلفه برخورداری از فرصت‌های برابر،

بهره‌مندی از سلامت،

بهره‌مندی از محیط زیست مطلوب،

ارتباط نهادینه جامعه با نهادهای تصمیم ساز.